Valiokunnan lausunto LiVL 11/2020 vp– U 59/2020 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta (uudelleenlaadittu SES2+-asetus) sekä asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksiksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta (uudelleenlaadittu SES2+-asetus) sekä asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamisesta (U 59/2020 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Mira Karppanen, liikenne- ja viestintäministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Matti Sirkkola, puolustusministeriö
- ilmatilanhallintapäällikkö Rami Lindström, Puolustusvoimat
- johtava asiantuntija Kari Siekkinen, Liikenne- ja viestintävirasto
- yksikön päällikkö Jaakko Nuottokari, Ilmatieteen laitos
- toimitusjohtaja Raine Luojus, Air Navigation Services Finland Oy (ANS Finland)

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 22 päivänä syyskuuta 2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta (COM (2020) 579 final, uudelleenlaadittu SES2+-asetus) ja ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamiseksi koskien Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston kyvykkyyttä toimia yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskyvyn tarkastuselimenä (COM (2020) 577 final).

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2020 vp

Yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa (Single European Sky, jäljempänä myös ”SES”) koskeva aloite käynnistettiin 20 vuotta sitten parantamaan eurooppalaisen ilmatilan organisoinnin ja hallinnan yleistä tehokkuutta uudistamalla lennonvarmistuspalveluja tarjoavaa toimialaa. Lennonvarmistuspalveluilla tarkoitetaan ilmaliikennepalveluja, viestintä-, suunnistus- ja valvontapalveluja, lennonvarmistukseen tarkoitettuja sääpalveluja sekä ilmailutiedotuspalveluja. SES-asetukset koskevat siviili-ilmailua. Muun muassa samassa ilmatilassa toimimisesta ja yhteisten lennonvarmistuspalvelujen käyttämisestä johtuen SES:lla on kuitenkin vaikutus myös sotilasilmailuun.

SES:n tavoitteena on yhtenäistää jäsenvaltioittain pirstaloitunutta Euroopan ilmatilaa. Yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan arvioidaan tuottavan valtavia hyötyjä ilmatilan kapasiteetin maksimoinnin, ilmaliikennepalvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten vähentymisen, turvallisuuden parantumisen sekä lentoliikenteen ympäristövaikutusten vähentymisen kautta.

Asetusehdotuksessa on yhdistetty neljä SES-asetusta yhdeksi asetukseksi. Tämä on edellyttänyt niiden muuttamista ja säädös on jäsennelty kuuteen lukuun. Ensimmäinen luku sisältää yleisiä säännöksiä, kuten soveltamisalan ja määritelmiä. Toinen luku sisältää kansallista valvontaviranomaista koskevaa sääntelyä. Kolmas luku käsittelee palveluntarjontaa. Neljännessä luvussa säädetään verkon hallinnoinnista (Network Management). Viides luku sääntelee ilmatilan yhteensopivuutta ja teknologisia innovaatioita. Kuudes luku sisältää loppusäännökset.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan tavoitteita ja niiden täytäntöönpanoa sekä siihen liittyvä ilmaliikenteen hallintajärjestelmän uudistamista yleisesti kannatettavana.

Valtioneuvosto pitää myönteisenä sitä, että yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskeva säädöskokonaisuus sisällytetään yhteen asetukseen entisten neljän asetuksen sijasta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan myötä on saavutettavissa ilmatilan tehokkaampaa käyttöä, jolla voidaan vähentää lentojen viiveitä, kustannuksia ja lentoliikenteen päästöjä. Valtioneuvosto kannattaa SES-sääntelyn uudistamista tavalla, joka kannustaa parantamaan ympäristötavoitteiden saavuttamista sekä päästöjen ja lennonvarmistuksen kustannusten vähentämistä. SES 2+-ehdotuksen sisältämää komission mahdollisuutta lentoreittimaksujen yksikköhinnan yhtenäistämiseen Euroopan ilmatilassa sekä lennonvarmistuspalveluiden hinnoittelun muuttamista koskevaa sääntelyä on syytä kuitenkin täsmentää alemmanasteisen sääntelyn muodossa. Valtioneuvosto kannattaa myös lentoliikenteen tietojen keräämisen, hallinnoinnin ja hyödyntämisen edistämistä mahdollistamalla uudenlaisia palveluita markkinalähtöisesti.

Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena säilyttää Suomen integroitu lennonvarmistusjärjestelmä myös jatkossa ja korostaa tiiviin yhteistyön merkitystä siviili- ja sotilasilmailun toimijoiden välillä. Turvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyvät kansalliset näkökohdat, mukaan lukien sotilaallisen maanpuolustuksen lakisääteisistä tehtävistä seuraavat erityistarpeet normaali- ja poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, on jatkossakin otettava painotetusti huomioon. Tällöin vältetään lisäkustannusten ja rinnakkaisten järjestelmien luominen. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ilmatilan hallinta ja suunnittelu säilyvät kansallisella tasolla, vaikka verkon hallinnoijan toimivaltuuksia kasvatetaan. Näin varmistetaan myös Puolustusvoimien operatiivisen toiminnan ja harjoitustoiminnan edellytykset. Valtioneuvosto pitää myös välttämättömänä, että tukipalvelu-

jen, erityisesti sääpalveluiden tarjoajaksi valittavan, on täytettävä turvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyvät kansalliset vaatimukset. Lisäksi Puolustusvoimilla tulee olla päätäntävalta siitä, mitä tietoa sen toiminnasta voidaan jakaa Suomen rajojen ulkopuolelle tai mahdollisille ulkomaisille toimijoille.

Toiminnallisten ilmatilalohkojen velvoittavuuden poistuessa valtioneuvosto pitää tärkeänä, että nykyisin näiden kautta järjestetyt eri jäsenmaiden vaikuttamismahdollisuudet Euroopan ilmaliikenteen hallintaan säilyvät. Esimerkki tästä on, että ilmaliikennepalveluntarjoajilla säilyisi nykyistä vastaava edustus verkon hallinnoijaa ohjaavassa ryhmässä (Network Manager Board).

Ehdotuksiin sisältyy useita säännöksiä, joissa esitetään, että komissiolle annettaisiin toimivalta antaa delegoituja säädöksiä ja täytäntöönpanosäädöksiä. Säännösten tarkemmassa muotoilussa tulee varmistaa, että toimivallan siirtoa koskevat säännökset ovat selkeitä ja komissiolle siirrettävä toimivalta on asianmukaisesti rajattu. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti kahden vuoden karenssiin kansallisen valvontaviranomaisen ja ilmaliikennepalvelun tarjoajan välisissä henkilöstön työpaikan vaihdoksissa. Vaikka karenssin tavoite on sinänsä kannatettava, on kyseessä sen kaltainen erityisala, että ehdottoman karenssisäännön toteuttaminen voi aiheuttaa molemmille osapuolille merkittäviä rekrytointihaasteita. Myös verkon hallinnoijalle ja suorituskyvyn tarkastuselimelle annettavien toimivaltuuksien ja tehtävien tulee olla asianmukaisesti säädettyjä. Lisäksi eräät ehdotusten mukaiset käsitteet vaativat valtioneuvoston näkemyksen mukaan täsmentämistä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston kannassa pidetään tarkoituksenmukaisena säilyttää Suomen integroitu lennonvarmistusjärjestelmä myös jatkossa ja korostetaan tiiviin yhteistyön merkitystä siviili- ja sotilasilmailun toimijoiden välillä. Saadun selvityksen mukaan sääntelyllä ei myöskään pakoteta toimintojen kilpailuttamiseen.

Valiokunta painottaa, että turvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyvät kansalliset näkökohdat tulee jatkossakin voida ottaa huomioon myös erilaisten tukipalvelujen osalta. Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että ilmatilan hallinta ja suunnittelu säilyvät kansallisella tasolla siitä huolimatta, että Eurocontrolin yhteydessä toimivan verkon hallinnoijan toimivaltuuksia vahvistetaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2020 vp

Helsingissä 27.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Mikko Ollikainen r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2020 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Euroopan komissio antoi 22 päivänä syyskuuta 2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta (COM (2020) 579 final, uudelleenlaadittu SES2+-asetus) ja ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamiseksi koskien Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston kyvykkyyttä toimia yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskyvyn tarkastuselimenä (COM (2020) 577 final).

Yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa (Single European Sky, jäljempänä myös "SES") koskeva aloite käynnistettiin 20 vuotta sitten parantamaan eurooppalaisen ilmatilan organisoinnin ja hallinnan yleistä tehokkuutta uudistamalla lennonvarmistuspalveluja tarjoavaa toimialaa. Lennonvarmistuspalveluilla tarkoitetaan ilmaliikennepalveluja, viestintä-, suunnistus- ja valvontapalveluja, lennonvarmistukseen tarkoitettuja sääpalveluja sekä ilmailutiedotuspalveluja. SES-asetukset koskevat siviili-ilmailua. Muun muassa samassa ilmatilassa toimimisesta ja yhteisten lennonvarmistuspalvelujen käyttämisestä johtuen SES:lla on kuitenkin vaikutus myös sotilasilmailuun.

SES:n tavoitteena on yhtenäistää jäsenvaltioittain pirstaloitunutta Euroopan ilmatilaa. Yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan arvioidaan tuottavan valtavia hyötyjä ilmatilan kapasiteetin maksimoinnin, ilmaliikennepalvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten vähentymisen, turvallisuuden parantumisen sekä lentoliikenteen ympäristövaikutusten vähentymisen kautta.Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kyllä tiedostaa sen näkökulman, että Euroopan ilmatilassa alkaa olla täyttä varsinkin tiettyinä kellonaikoina. Tämä näkyy koko ilmatilassa, mutta varsinkin suosituimpien lentoreittien ja suurkaupunkien ilmatilassa. Huolimatta tästä ongelmallisuudesta näemme kuitenkin, että maamme ei tulisi luopua oman ilmatilansa suvereniteetista, sillä se tuo mukanaan vaarallisia piirteitä myös turvallisuus- ja puolustuspoliittisesti. Lisäksi näemme, että itsenäisen Suomen valtion omistaman erityistehtäväyhtiön ANS Finlandin erityistehtävänä tulee olla jatkossa maamme ilmatilan omatoiminen valvonta, ilman, että ulkovaltojen toimijoita päästetään asianomaiselle sektorille toimimaan.

Toisaalta valiokuntaryhmämme haluaa edelleen muistuttaa myös siitä tosiasiasta, että hankkeessa on selviä piirteitä nähtävissä Euroopan unionin laajentumispyrkimyksiin sekä muutoinkin unionin toimivallan lisäämiseen edellä mainitulla politiikan sektorilla. Tosiasiallisesti tällä päätöksellä mitä ilmeisimmin tullaan heikentämään myös maakuntakenttiemme tilannetta, joiden tulevaisuus on jo muutoinkin ollut pitkään vaakalaudalla. Samaten haluamme isossa kokonaiskuvassa muistuttaa siitä, että maakuntakentät ovat tärkeitä maamme vientiteollisuudelle. Niiden roolia ei voi myöskään vähätellä huoltovarmuutemme näkökulmasta katsottuna.

Lopuksi haluamme valiokuntaryhmänä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kokonaisuudessaan nyt tehty esitys lisää hallintokoneistoa ja byrokraattisuutta.

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2020 vp
Eriävä mielipide 1

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevat asiat lausunnossaan huomioon ja ei yhdy valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 27.11.2020

Sheikki Laakso ps
Jouni Kotiaho ps